

KPB-ISA Webinar

23 januari 2025: beheer van veterane bomen

AUTEUR: BENDERT ZEVENBERGEN

Wanneer de risico's voor de omgeving te groot worden of gevaar op uitbreken bestaat, is het ook bij oude bomen onvermijdelijk om in te grijpen. "Maar doe het geleidelijk", zegt Bart van Duijnhoven, "en houdt daarbij rekening met alle processen die een rol spelen."

Van Duijnhoven toont een foto van een oude zomereik in een bos die wordt omgeven door jonge bomen. Veel van de gesteltakken onderin zijn dood. "Dat is veroorzaakt door gebrek aan licht. Maar het is niet natuurlijk, want die gesteltakken hebben zich in een eerder stadium wel degelijk kunnen ontwikkelen." Vermoedelijk zijn de dode takken een gevolg van een verandering in het beheer van het bos eromheen. "In het verleden werden de kleinere bomen gekapt voor hakhout, tegenwoordig is daar minder behoefte aan."

Toch pleit Van Duijnhoven, boomtechnisch adviseur bij Terra Nostra en inleider bij VETcert, er niet voor om die jonge bomen zonder meer te kappen. "Dat zou het hele

microklimaat veranderen en de zomereik ineens aan teveel licht en wind kunnen blootstellen. Ik zou meer geleidelijk ingrijpen en bijvoorbeeld omliggende takken of stammen ringen en vervolgens blijven bijhouden hoe het zich ontwikkelt."

Geleidelijkheid en het overzien van het totale proces voor en na ingrijpen zijn voor Van Duijnhoven kernfactoren bij het beheer van veteraanbomen. "Voordat je ingrijpt, moet je inschatten in welk stadium de boom zich bevindt en onder meer goed naar de kroonarchitectuur kijken." Iedere boom heeft een bouwplan, ook wanneer deze zich in een neergaande fase bevindt. "Veel waterlot wil bijvoorbeeld zeggen dat de boom zijn verloren kroonvolume wil herstellen."

"Snoei functioneel en probeer in bomentijd te denken"

Dat er geen regel is om een boom tot veteraan uit te roepen, is voor Van Duijnhoven geen punt. "Het blijft een grijs gebied en het gaat om tal van kenmerken. Is een boom oud voor zijn soort, zit de boom in een fase natuurlijke kroonverkleining, heeft de boom grote holtes en spechtengaten en heeft de boom natuurhistorische en cultuurhistorische waarde?" Omdat Nederland relatief weinig veteraanbomen heeft, adviseert hij om veel over de grens te kijken. "Als die observaties maken het

< Bart van Duijnhoven (links) in gesprek met Ruben van Praag

interessant, je bouwt er een interne bibliotheek mee op.”

Volgens Van Duijnhogen is de ecologische waarde van veteranabomen uniek is en daarom is het goed dat meer gemeenten van een risicogestuurd boombeheer overstappen naar een meer waardegestuurd beheer. “Mijn uitgangspunt is om in principe niks te doen, maar als er toch moet worden ingegrepen, moet zoveel mogelijk van die ecologische waarde behouden blijven. Laat het dode hout voor wat het is, snoei functioneel en probeer in bomentijd te denken. Afleggers van de boom vormen zich niet in een paar maanden, maar in tien tot vijftig jaar.”

Iedere boom heeft een bouwplan

Het risico op schade aan de omgeving kan een reden zijn om bij een veteranaboom in te grijpen. “Maar we zijn doorgeslagen in ons risicodenken. Boomcontroles richten zich primair op het bepalen van de mogelijke risico's, maar houden onvoldoende rekening met in welke omgeving de boom zich bevindt.” Als mogelijk heeft het de voorkeur om de omgeving aan de boom aan te passen, in plaats van andersom.

Als dan toch moet worden ingegrepen, pleit Van Duijnhoven ervoor om de kenmerken van de veteranaboom te behouden en deze te stimuleren. “Wanneer het uitbreken van de boom dreigt, kan het noodzakelijk zijn om de kroon te verkleinen. Het is dan essentieel om de binnenkroon te behouden, zodat deze zich kan ontwikkelen. Kies verder het juiste seizoen om in te grijpen, beperk de grootte van snoeiwonden en schat de gevolgen van de ingrepen in. Je wil geen kraag in een boom snoeien waar de wind inklapt.”

“Aan een wilg kan je niet veel fout doen, de grove den leent zich slecht voor snoei”

Tenslotte gaat het bij beheer van veteranabomen altijd om maatwerk. “De ene boom heeft bijvoorbeeld meer licht nodig dan de andere. En hoe bomen reageren op snoei, varieert sterk per soort. Hier bestaat veel literatuur over. Aan een wilg kan je niet veel fout doen, de grove den leent zich slecht voor snoei.” Van Duijnhoven toont een foto van zo'n vijftig lindes bij de abdij van Tongerlo bij België, alle zo'n 350 jaar oud. “Eerst hebben we hiervoor een bomenplan opgesteld, daarnaast een individueel snoeiplan. Het doel is om alle individuele exemplaren zo lang mogelijk te behouden.”

